

Сергій ВИТКАЛОВ

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВІ ЗДОБУТКИ РІВНЕНЩИНИ: ВІРА НЕСТЕРУК (ХУДОЖНЯ ВИШИВКА)

У статті аналізуються заходи, спрямовані на розвиток декоративно-прикладного мистецтва в краї, на прикладі творчості майстрині В. Нестерук.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, Рівненщина, творчість.

© С. ВИТКАЛОВ, 2012

Рівненщина вже чимало років, незважаючи на потужний вплив світових глобалізаційних процесів, спрямованих на культурну уніфікацію, й надалі залишається тереном, де зберігаються міцні традиції народної культури. Саме художні здобутки майстрів краю спонукали керівництво Управління культури Рівненської обласної державної адміністрації підготувати та ухвалити Програму збереження традиційної народної культури, реалізація якої спирається на значну фінансову підтримку, активізувати відповідні її структури, зокрема обласний Центр народної творчості (ОЦНТ), до організації в традиційному центрі українського ткацтва і вишивки — селі Круповому Дубровицького району області — осередку вивчення цієї ділянки творчості, порушити клопотання перед профільним Міністерством питання про заснування там Всеукраїнського центру ткацтва. І хоча остаточного рішення Колегія Міністерства культури України поки що не ухвалила, факт постановки цього питання і спроба його лобювання місцевим керівництвом мають свій позитивний ефект.

У краї продовжується практика вивчення і стимулювання розвитку інших зразків народної культури. Так, фахівці Рівненського державного гуманітарного університету і Міністерства культури України обстежили низку сіл області, де налагоджена практика виготовлення майстрами виробів декоративно-ужиткового призначення, зберігається самотність традицій та підготовлена низка публікацій про їх носіїв, зроблені відповідні пропозиції щодо відзначення окремих майстрів державними нагородами, розширене вивчення цієї проблематики у ВНЗ області, народознавчої проблематики в структурах Малої академії наук Рівненщини, а також сформована спеціальна кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в місцевому гуманітарному університеті.

У місті створена обласна Художньо-експертна рада з питань народного мистецтва при ОЦНТ. До її складу входять представники основних напрямів народного мистецтва, фахівці в галузі культури, історії та мистецтва. Координацію діяльності в цьому напрямі здійснює відділ фольклору та етнографії ОЦНТ, де створено належну інформаційну базу культурно-мистецьких заходів із традиційної культури. У місті Рівне створено також обласний фонд народного мистецтва, для поповнення якого щорічно виділяється з бюджету 10 тис. грн. Цим фондом щорічно закуповуються вироби майстрів декоративно-

ужиткового мистецтва Рівненщини. Останнім часом — роботи з художньої обробки дерева В. Позника (м. Сарни), М. Щедрина (м. Радивилів), О. Баранової (м. Рівне), вишивки О. Рябунець (м. Рівне), О. М'якоти (м. Рівне), чорно-димлена кераміка В. Андросюка (м. Березне) та ін. На сьогодні цей фонд налічує 72 вироби. А в Крупівській загально-освітній школі I—III ступеня облаштовано музей-школу «Серпанкове розмаїття», встановлено ткацький верстат. У ній учні здобувають перші навички ткацтва під керівництвом відомих ткаль краю — Заслужених майстрів народної творчості України Уляни Кот та Ніни Рабчевської.

На базі Сарненського музею постійно проводяться творчі лабораторії для народних умільців Рівненського Полісся. В роботі лабораторій беруть участь гончарі Березнівського, ткалі з Дубровицького, вишивальниці з Сарненського, бондарі з Костопільського районів області. Інтелігенція краю всіляко сприяє збереженню національної культурної спадщини, і в цьому напрямі чи не найбільшою популярністю користуються місцеві вишивальниці.

Серед майстринь помітною постаттю є Віра Федосіївна Нестерук, чия творчість знаходить своє втілення у художній вишивці, — жанрі народного мистецтва, що має чи не найкращі здобутки саме у Поліському культурному середовищі.

Окреслене питання вже давно стало предметом особливої уваги місцевих краєзнавців. Достатньо згадати нещодавно видрукувану колективну монографію «Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини» [2], в якій чи не вперше подано широку панораму цього унікального виду мистецтва в краї, виявлено його місце серед інших видів народної культурної практики, вперше репрезентовано картотку майстрів народної культури загалом.

Йдеться про цей вид художньої практики й у численних розвідках співробітників Рівненського обласного краєзнавчого музею (РОКМ) — А. Українець [6, с. 83—91; 7, с. 113—120; 8, с. 135—141], предметом наукового пошуку якої є історичний контекст регіонального ткацтва та вишивки загалом; директора Сарненської філії РОКМ — Історико-етнографічного музею — Р. Тишкевич [4; 5, с. 34—41], що досліджує здобутки і витоки художньої вишивки Рівненщини, оскільки є не лише палким пропагандистом цього виду мистецтва, але й очолює відповід-

ну музейну структуру в краї, долучаючись до пошуку забутих мистецьких зразків та художніх технік; Т. Пархоменко [3, с. 77—83], що вивчає окремі складові вишивальницької традиції в краї та ін.

Віднайдені матеріали та здобутий досвід постійно втілюються в практику. Адже чимало творчих лабораторій з цього напрямку проводиться співробітниками Обласного центру народної творчості, місцевого фольклорно-етнографічного товариства та Етнокультурного центру «Веснянка» Рівненського Палацу дітей та молоді під час підвищення кваліфікації працівників клубних закладів, шкіл мистецтв та художніх шкіл на Рівненському факультеті Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв [1, с. 3—11]. Отже, Рівненщина є достатньо активним потенціалом, що намагається й надалі продовжувати справу відродження художніх традицій.

Народилася Віра Федосіївна 1964 р. в с. Жаврів Гоцанського району Рівненської області і репрезентує сьогодні генерацію народних майстринь, що не лише зберігають традицію вітчизняної регіональної вишивки, але й всіляко намагаються розширити сферу її побутування. До речі, її мала батьківщина залишається помітним центром збереження культурних традицій, оскільки саме представники цього району є ініціаторами та організаторами виставок художніх здобутків однієї вулиці, творчості одного

Віра Нестерук. Рушник. Оберіг, техніка вирізування — лічильна гладь, мережка

Віра Нестерук. Сорочки. Техніка — поліське продкування, рушники — хрестик, занизування, обманка

села, демонстрація яких започаткована на майданчиках РОКМ. Та й «Красносільські вітряки» — це теж оригінальний мистецький фестиваль, місцем дислокації якого є Гоцанський район Рівненщини.

Ще однією перевагою нашого краю є той факт, що керівники управлінських структур галузі культури намагаються зосередити митців народної творчості при відповідних навчальних закладах, установах, які щонайкраще пристосовані для передачі будь-якого, а надто мистецького досвіду. Може саме тому

в області чи не найбільше творчих осіб, відзначених високим державним званням «Заслужений майстер народної творчості України».

Сьогодні В.Ф. Нестерук працює в Рівненській державній дитячій художній школі на посаді заступника директора, чимало роблячи у справі художнього виховання дітей. У цій установі, до речі, зосереджено багато справді видатних майстрів декоративно-прикладного мистецтва Рівненщини.

Свій творчий шлях вона розпочала з 1995 р., вперше взявши участь у художньому експонуванні. Її наставником є Заслужений майстер народної творчості України Орися Рябунець, яка прищепила любов до багатой традиційної поліської вишивки і навчила розуміти витонченість малюнка, його багату кольорову гаму. Вишиті нею сорочки, рушники, настільники, доріжки, серветки вирізняються технікою виконання, глибоким змістом. Базуючись на вікових традиціях народної вишивки, вони вносять у її техніки елементи новизни. Одним із найважливіших здобутків майстрині є метод творчого перенесення стародавніх орнаментів вишивки сорочок, рушника на сучасні вироби.

Для декорування рушників вона використовує різні техніки. Так, вишивка білими нитками по білому полотну надає святкового вигляду виробам, які вона найбільше любить. У своїх вишивках майстриня часто застосовує традиційний геометричний, рослинний орнаменти.

Як і кожен митець, вона прагне до репрезентації своїх робіт, а отже є постійним учасником різноманітних виставок, інших мистецьких експонувань.

Із 1998 р. вона — учасник міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних виставок декоративно-прикладного мистецтва; брала участь у численних Святах народної творчості, фестивалях тощо. Перша персональна виставка майстрині відбулася в м. Рівне в 2007 році.

На жаль, через відсутність у місті художнього музею або інших мистецьких інституцій, здатних взяти на себе справу концентрації художніх зразків митців краю, її роботи знаходяться у багатьох приватних колекціях різних країн: Польщі, Німеччини, Росії, Сполучених Штатів Америки, Англії, стверджуючи українське народне мистецтво у світовому культурному просторі і поширюючи художню інформацію про Україну у світі.

За свої творчі здобутки вона має численні відзнаки: нагороджувалась Почесними грамотами Рівненської обласної ради, управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому тощо. Стипендіат міського Голови (2007 р.).

Зважаючи на сталу традицію художніх експонувань, що склалася в мистецькому середовищі краю, та факт проведення в області всіляких мистецьких заходів фестивального типу, що організуються як до відповідних дат державних свят (Дня Державної незалежності України, Дня Міста тощо), так і менш локальних урочистостей (різноманітного фестивального руху у рамках міжнародних та всеукраїнських заходів: «Коляда», «Древлянські джерела», «Котилася торба...», «Блага вість Пересопниці» та ін.), вона майже постійно задіяна у подібних заходах:

- учасник творчих звітів майстрів мистецтв та художніх колективів Рівненщини «Піснею озвалось Погориння» (2001 р.), «Весняний передзвін Погоринського краю» (2004 р.), «Пісні бурштинового краю» (2009 р.);

- брала участь у виставках декоративно-прикладного мистецтва, організованих у Національному історико-меморіальному заповіднику «Поле Берестецької битви 1651 року» у 2005—2006 рр.;

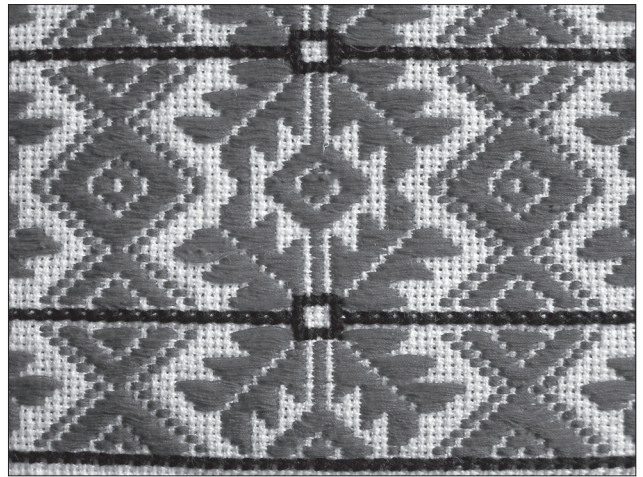
- учасник Міжнародного свята літератури та мистецтва «Лесині джерела» (м. Новоград-Волинський Житомирської обл., 2005—2007 та 2011 рр.);

- учасник виставок декоративно-прикладного мистецтва «Барви Полісся», проведеного в рамках Міжнародного фестивалю дитячого фольклору «Котилася торба...», 2004 р.» (м. Кузнецовськ, Дубно);

- експонент XII Міжнародного туристичного салону «Україна-2005», організованого у Національному комплексі «Експоцентр, Україна» м. Київ;

- брала участь у Загальнодержавній виставковій акції «Барвіста Україна» (2003—2007 рр., м. Київ);

- учасник Всеукраїнських виставок сільського «зеленого туризму» під загальною назвою «Українське село запрошує» (2002—2008 рр., м. Київ) та ін. заходів, де мала добру нагоду продемонструвати не лише розмаїття художніх технік, кольорову гаму виробів, але й символіку та семантику художнього зразка, взяти участь у майстер-класах. Її кращі мистецькі вироби пройшли достатньо прискіпливу апро-

Віра Нестерук. Фрагмент рушника, весільний. Техніка — занизування, ретязь

Віра Нестерук. Фрагмент сорочки. Виноградна лоза, техніка — мережка по сітці

бацію у численних міжнародних заходах, зокрема Міжнародних фестивалях:

- «Мальована скриня» (2006 р., м. Ольштин, Польща);

- «Балтика» (м. Вільнюс, 2008 р.) та ін.

Вона — учасник Днів культури України в республіці Польща (м. Ольштин, 2009 р.) та Республіці Білорусь (м. Брест, 2009 р.). Її творчі зразки надихають поціновувачів та майстринь цього виду мистецтва й на республіканському рівні, зокрема:

- всеукраїнській виставці «Український сувенір-2010», організованій у м. Києві;

• «Музейних гостинах», що проводилися у селі Пересопниці із нагоди 450-річчя підготовки Української Першокниги — Пересопницького Євангеліє (серпень 2011 р.);

• згаданому вже фестивалі «Красносільські вітряки» у с. Красносілля Гощанського району Рівненської області (2011 р.);

• традиційних обласних фестивалів «Творче жниво», «Пісні рідного краю», «Пісні над Горинню» та свята «Музейні гостини» м. Рівне, які щорічно проводяться в області.

Майстриня у своїй творчості виходить із багатющого традиційного досвіду та досягнень сучасної художньої творчості, проявляючи при цьому свою творчу індивідуальність. На її художніх витворах, що додаються, все це помітно повною мірою.

1. *Виткалов С.В.* Фольклорна Рівненщина: історіографічний аспект проблеми / Виткалов С.В., Виткалов В.Г. // *Аркадія: культур. і мистецтв. журнал.* — Одеса: Нац. політех. ун-т, 2008. — Вип. 4.
2. Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини: колективна монографія / за ред. проф. Виткалова В.Г. — Рівне: ППДМ, 2011. — 239 с.
3. *Пархоменко Т.П.* Пояс у народних віруваннях і звичаях / Т.П. Пархоменко // *Проблеми збереження матеріальної і духовної культури Полісся: мат. наук.-практ. конф. / відп. за вип. К. Гомонець, Р. Тишкевич, С. Соколенко.* — Сарни, 1996.
4. *Тишкевич Р.* Проблеми збереження матеріальної і духовної культури Полісся / Р. Тишкевич // *Проблеми збереження матеріальної і духовної культури Полісся: мат. наук.-практ. конф. / відп. за вип. К. Гомонець, Р. Тишкевич, С. Соколенко.* — Сарни, 1996.
5. *Тишкевич Р.* Українська народна вишивка: на прикладі Поліського краю / Р.К. Тишкевич // *Декоративно-*

прикладне мистецтво Рівненщини. — Рівне: ППДМ, 2011. — С. 34—41.

6. *Українець А.* Весільне вбрання мешканців Рівненщини поч. ХХ століття / А. Українець // *Етнокультурна спадщина Полісся.* — Рівне, 2008.
7. *Українець А.* Етнографічне обстеження Рівненського Полісся (1987—2001 рр.) / А. Українець // *Полісезнавство: наукові фольклорно-етнологічні та мистецтвознавчі студії / упоряд. С. Шевчук.* — Рівне: Волинські обереги, 2006.
8. *Українець А.* Колекція народного одягу з Гощанського району у зібранні Рівненського обласного краєзнавчого музею / А. Українець // *Гощанське Погориння: давнина і сучасне: мат. наук.-краєзн. конф. з нагоди 850-річчя Гощі.* — Рівне; Гоща: Перспектива, 2002.

Serhii Vytkalov

ON DECORATIVE AND APPLIED
ACHIEVEMENT OF RIVNE REGION:
VIRA NESTERUK
(THE ARTISTIC EMBROIDERY)

In the article have been analyzed some measures as for development of decorative and applied art in the land exemplified by creative works by craft-woman V. Nesteruk

Keywords: decorative and applied art, Rivne area, work.

Сергей Виткалов

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЫЕ
ДОСТИЖЕНИЯ РИВНЕНЩИНЫ:
ВЕРА НЕСТЕРУК
(ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ВЫШИВКА)

В статье анализируются мероприятия, устремленные на развитие декоративно-прикладного искусства в крае, на примере творчества мастера В. Нестерук.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство, Рівненщина, творчество.